

Janez.
Mencinger

Advokat s srcem

Biografski roman

Rudi Mlinar

1851

Rudi Mlinar
JANEZ MENCINGER
Advokat s srcem

Rudi Mlinar
JANEZ MENCINGER
Advokat s srcem

© Celjska Mohorjeva družba, 2022
Vse pravice pridržane.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-312.6
929Mencinger J.

MLINAR, Rudi

Janez Mencinger : advokat s srcem / Rudi Mlinar. - Celje :
Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2022

ISBN 978-961-278-586-4
COBISS.SI-ID 104381443

Janez. Mencinger

Advokat s srcem

Biografski roman

Rudi Mlinar

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

Otroštvo ob kristalni reki

Po dolini, obkroženi z visokimi gorami, kamor je sonce vsako jutro posvetilo šele potem, ko je zlezlo tako visoko, da je lahko pokukalo preko gorskih grebenov, je iskrivo tekla bistra reka iz čudovitega skrivnostnega jezera, ki je kakor podolgovato zrcalo ležalo ob vznožju mogočnih vršacev.

Med visokimi travami je na obrobju gozda sedel fant, ki ga je bolj kot vse to, kar se je dogajalo okrog njega, zanimal tisti skrivnostni šum padajoče vode iz stene v globino, ki se ga včasih sploh ni dalo slišati in je šumel le v njegovih ušesih.

Zaprl je oči in v mislih poletel čez jezero med krošnje dreves, nato med z mahovjem obrasle sive skale, ki so se kdo ve kdaj odkrušile iz stene, kakor zid navpično dvigujoče vse do modrega svoda neba.

Iz nedrja te stene je padal v globino slap, razdeljen na dva kraka, ki sta se združila in z vodnimi kapljicami pršeč daleč naokoli drla navzdol po skalni strugi v jezero.

Oče ga je prvič še kot majhnega otroka pripeljal v bližino slapa, do katerega ga je moral zadnjih nekaj metrov celo

nesti, saj mlade noge še niso zmogle korakov čez razmetano kamenje in skalovje. Na ozki polici, nedaleč od slapa, ga je postavil na tla in tam je nekaj časa odprtih ust stal in se kar ni mogel načuditi temu, kar je videl.

Čudil se je tedaj in potem še vsakič, ko je že sam zmogel do slapa, lepoti, ki je pršela daleč naokoli.

Kadar koli je prišel, vedno se mu je zdelo, kakor da posluša starčka iz vasi, ki jim je, kadar je le imel priložnost, pripovedoval bajke.

Ko je bil v bližini slapa, mu je šumenje vode pripovedovalo vedno drugo zgodbo. Teh zgodb se je sčasoma nabralo toliko, da si vseh niti zapomniti ni mogel, saj so vedno pritekale nove, drugačne, ena lepša od druge, tako da mu ni bilo žal, če se je katera izgubila, izginila, ali pa se je samo začasno kam skrila. Sploh je ni pogrešal, ker je bila tista, ki jo je nadomestila, še lepša, zanimivejša, še bolj skrivnostna.

Včasih sta ga brata Andrej in Gregor spraševala, kaj se godi z njim, ker je sredi igre obstal in se nekam zamaknil. Ni jima znal odgovoriti. Kako sta se mu včasih smejala in ga dražila, da sanja kar pri belem dnevu. Večkrat jima je hotel povedati, kaj čuti, a se je po premisleku odločil, da je bolje, če ostane tiho. Vedel je, da ga ne bi razumela, le še bolj bi se norčevala iz njega. Raje ju je spretno, kot je znal, zamotil, da sta pozabila, kaj sta ga vprašala.

Niti mami, še manj pa očetu ni razkril, kaj je videl, kaj slišal, kaj mu je pripovedovalo skrivnostno šumenje iz daljave, kaj so mu šepetale valujoče trave, sredi katerih je tako rad sedel.

Mogoče bi ga razumel učitelj Jakob. Ker pa je pogosto hodil k njim, se je bal, da bi utegnil očetu povedati, kar bi mu zaupal, zato je tudi pred njim zaklenil svoje misli tja, kjer so se mu zdele varno spravljene, globoko v svoje srce.

Le včasih, tedaj ko je učitelj hotel od svojih učencev izvedeti, kaj mislijo, kaj vidijo, po čem hrepenijo, je za

špranjo odškrnil vrata v svojo domišljijško kamrico in iz nje spustil delček tistega, kar je hranil v sebi.

Učitelj je bil večkrat presenečen, ko je bral, kar je napisal. Hotel je vedeti, kje in od koga je to slišal. Sramežljivo mu je priznal, da si je to sam izmislil. Učitelj je bil navdušen nad tem, kar je slišal, dal ga je celo za zgled drugim. Prijatelji so ga začudeno gledali, saj ga takega niso poznali. Ko bi samo vedeli, kako drugačen je bil šele v resnici, a tega jim ni hotel razkriti, saj drugačnost, to je že vedel, pri njih ni bila dobro sprejeta.

V šolo in iz nje je hodil v družbi sošolke Minice, ki je živela blizu njih. Po poti proti domu sta ponavljala, kar sta slišala od učitelja ali kaplana v šoli. V tem sta se razlikovala od večine sošolcev, ki so, takoj ko so bili le nekaj metrov od šole, že pozabili, kaj so slišali v razredu, saj so jih vase posrkale otroške igre na poti ...

Z Minico sta bila drugačna. Vse ju je zanimalo, še posebej sta se vrtela okoli tistega, česar nista razumela.

Večkrat sta se prepirala, ko je eden trdil eno, drugi drugo. Če se nista mogla poenotiti, sta naslednji dan vprašala učitelja ali kaplana, da sta jima pojasnila in dala prav enkrat enemu, drugič drugemu.

Vsako jutro sta na poti proti šoli preizkusila, ali znata snov, ki so se jo morali naučiti doma, kakor je naročil učitelj.

Med žuborenje modrozeleno Bistrice so se mešale njune besede, pritrjevanja, ugovori, tudi smeh, če kateri ni kaj znal, pa tudi občudovanje, kadar se je eden od njiju še posebej izkazal s pravilnim odgovorom.

Nekega dne, ko sta šla proti šoli, je med pogovorom priznal sošolki, da ne zna besedila iz katekizma, kar jim je naročil kaplan, da se morajo naučiti.

»Saj ne bom vprašan,« ji je rekel.

Minica se je ustavila in odločno rekla: »Kaj pa, če boš in ne boš znal? Ali te ne bo sram? Sediva tja pod tisto drevo

in se boš naučil! Nič zato, če bova kaznovana, ker bova zamudila, ampak znal boš.«

Nič ni pomagalo, ker se ni strinjal z njo, Minica je vztrajala in prav je imela. Res sta zamudila v šolo in tudi kaznovana sta bila ter sta morala klečati v kotu razreda. Ko pa je prišel naslednjo uro v razred kaplan, sta bila med tistimi, ki so bili vprašani, in znala sta bolje kot drugi ter bila pohvaljena pred celim razredom.

Prav zaradi Minice in njene skrbi, da je vsako jutro preizkusila, ali se je naučil, kar je bilo potrebno, mu nikoli ni bilo nerodno, ko ga je učitelj vprašal, vedno je znal odgovoriti na njegovo vprašanje.

Pred mesecem dni je bilo, ko je čisto slučajno slišal, kako ga je učitelj pohvalil mami. Rekel ji je: »Janez ima tako dober spomin, da bi bilo škoda, če ga ne bi dali naprej v šolo.«

Mama je pozneje o tem govorila z očetom. Vendar oče ni bil posebno navdušen nad tem, kar mu je povedala. Vsaj ne tako zelo kot mama, ki je od tistega dne vedno našla primeren trenutek, da je očeta opomnila, kako bi bilo lepo, če bi njun sin postal duhovnik ...

Janez pa je takrat v postelji pred spanjem večkrat premišljeval o tem, kar je učitelj rekel mami, namreč tisto o njegovem spominu.

Tega ni povsem razumel. Saj so si tudi njegovi prijatelji, posebej še Minica, zapomnili ravno toliko kot on ...

Miha, njun sošolec, je vedel za vsa ptičja gnezda v okolici vasi, Gregor je poznal vse steze, ki so vodile na pašnike v planino, drugi so vedeli za skrite tolmune v reki, kjer so se skrivale največje postrvi.

Tudi Minica je v šoli znala vsaj tako dobro kot on, a vendar zanj ni nihče rekel, da bi bilo škoda, če ne bi šla naprej v šolo. Samo zanj je učitelj rekel mami, da ima boljši spomin od drugih.

Od dne, ko je izvedel, da ga mama vidi kot duhovnika, je začel o tem premišljevat. Tudi v svoji domišljiji se je že kar videl, kako stoji pred oltarjem.

Razmišljal je: Če sem že zdaj nekaj posebnega, potem moram biti drugačen tudi, ko bom odrasel, in kdo, če ne duhovnik, se najbolj razlikuje od drugih ljudi. Po tistem dnevu so bile poti z Minico v šolo še bolj prežete z učenjem in željo po znanju.

Še bi pletel misli o Minici, mami, učitelju, duhovniku in še o vsem, kar se je dogajalo, če ne bi nekaj prekinilo njegove zbranosti.

Nedaleč pod njim na robu travnika, tam, kjer je star zaraščen plot oklepal kolovozno pot, ki se je vzpenjala v gozd, je nekaj zašumelo.

Dvignil je glavo nad valujoče trave in spodaj zagledal soseda, kako naslonjen na drevo ob robu poti čaka in obrača glavo v smer, od koder po poti navzdol iz gozda stopa drugi sosed s konjem, ki za seboj vleče okleščeno deblo.

Konj je stopal počasi, utrujeno je sklanjal glavo, prhal predse in stresal z grivo. Človek ga je preganjal, slišal je, kako preklinja in se jezi nad konjem.

Deblo se je kotalilo sem ter tja, udarjalo je ob plot, včasih je zahreščala kakšna preperela lata, odlomil se je leseni steber, a človek konja ni ustavil. Še ozrl se ni, le jezno je stresal z glavo in ves čas preklinjal.

Ko sta prišla v bližino drevesa, na katerega je bil naslonjen kmet, je ta kot mlad fant preskočil ograjo in se postavil na sredo poti.

Konj je dvignil glavo, obstal je ter zahrzal.

»Ves plot mi boš polomil!« je jezno zavpil kmet sredi poti in razširil roke ter pokazal navzgor, kjer je plot še vedno stal, le tu in tam je bil nekoliko poškodovan, nikakor pa ne polomljen, kot je trdil.

»Nisem ga polomil,« je rekel sosed s konjem in hitro dodal: »Ali ne vidiš, da je že ves preperel? Popraviti bi ga moral,« mu je oponesel.

Stopil je pred konja in rekel: »Zakaj stojiš sredi poti? Umakni se mi!«

»Ne bom se. Ta pot gre po mojem. Če se bo kdo umaknil, se boš ti. S tem svojim kljusetom vred.«

»Vedno sem vozil po tej poti in tudi v prihodnje bom.«

»Pa ne boš, nič več. Da veš! Ta pot gre po našem in po njej bodo vozili in hodili le tisti, ki jim bom jaz dovolil! Ti je to jasno?«

»Pot je od vseh, naj bo na tvojem ali od koga drugega, pot je naša, vaška. Vedno smo jo uporabljali in vedno jo tudi bomo! Ti je jasno?« je ponovil njegove besede tisti s konjem.

»Če je bilo doslej tako, bo odslej drugače.«

»Drugače, nič ne bo drugače! Umakni se!«

»Ne.«

»Umakni se, sicer ...« je povzdignil glas drugi in dvignil kratki bič, stopil na stran in ošvrknil konja po hrbtu, da je prestrašeno zahrzal, poskočil ter potegnil ...

Kmet, ki je stal na poti, je komaj še pravi čas skočil čez plot.

Prevrnil se je v travo in se zakotalil navzdol. Bliskovito se je pobral, le klobuk mu je odletel nekaj metrov navzdol po travi. Kar po vseh štirih se je pognal navzgor, a lahko je le še videl, kako se mimo odmika deblo, ki ga vleče sosedov konj.

»Tožil te bom, tožil te bom!« je začel vpiti za konjem in njegovim lastnikom, ki je samo grozeče dvignil bičevnik in tekkel ob konju navzdol po poti.

»Tožil te bom, vse boš plačal ... Po tej poti ne boš nikoli več vozil, nikoli!« je še kar vpil za njim in stresal z glavo, da so mu lasje vihrali sem ter tja. Grozeče je mahal z roko, kot da bi hotel zaustaviti konja, hlod, kmeta ...

Fant se je dvignil iz trave, malo zato, da bi se umaknil, malo pa zato, da bi videl konja, ki je že izginil med grmovjem proti vasi. Kmet je še kar stal ob plotu, še vedno je za njima vpil s hripavim glasom.

Janez se je prestopil, pod njim je počila vejica, kmet je dvignil glavo in ga zagledal.

»Ti si videl, kaj mi je naredil. Povedal boš, vsem boš povedal,« mu je razburjeno začel dopovedovati.

Zmeden je stal sredi trav, prestrašen je bil, ujet v nekaj, česar ni razumel. Le to je vedel, da ne sme ničesar videti, ničesar slišati. Oče mu je namreč večkrat rekel, kadar so se kje prepirali ali zmerjali: »Če vidiš kaj takega, se je najbolje narediti, da tega nisi ne videl ne slišal.«

Stresel je z glavo in stekel stran ter med tekom zaklical: »Nič nisem videl, nič nisem slišal!«

Tekel je skozi gozd, navzdol, ob potoku in proti domu.

Nič nisem videl, nič nisem slišal, so mu šepetale veje, mimo katerih je tekel. Enako mu je šepetala voda v majhnem potoku, čez katerega je skočil, in le nekaj korakov naprej je obstal ob rojstni hiši, ki je stala čisto na koncu vasi tik ob robu gozda.

Mati je ravno stopila na prag, popravila si je ruto in začudeno pogledala, ko je ves zadihán obstal pred njo.

»Janez, kdo te je pa podil?«

Že ji je hotel povedati, že je odprl usta, a se je zmedeno zazrl v materine svetle oči, stresel z glavo in rekel: »Nič nisem videl, nič nisem slišal.«

Mati ga je začudeno pogledala in zmajevala z glavo. »Nič nisi videl, nič nisi slišal, prestrašen pa si kot zajec, ki ga je zasačila lisica, ko je spal v detelji.«

»Ja, mama, kot zajec ... Res je, prestrašil sem se ...«

»Koga?«

»Zašumelo je, zapokale so vejice, nekaj se je premaknilo, ne vem, prestrašil sem se in sem stekel.«

»Je že dobro, naj ti bo ... Pojdi zdaj dol do vode, tam sta Gregor in Andrej, domov naj prideta, jedli bomo,« mu je naročila.

Pokimal je, se hitro zasukal in stekel proti reki.

Nekega poletnega dne sredi počitnic leta 1848 so prišli k njim na dom učitelj, župnik in njegov boter.

Po pozdravih in nekaj vljudnih besedah mu je mama naročila, naj gre ven pogledat, kako se nad hišo pase njihova krava.

Nerad jo je ubogal, a ni šel gledat krave, ampak se je pritajil pod okno, da bi slišal, kaj se bodo pogovarjali v sobi.

Vedel je, da ni lepo prisluškovati in tudi ne bi, če ne bi slutil, da se bodo pogovarjali o njem. Zato ga je pogovor tako zanimal in privlačil, da se ni mogel upreti skušnjavi in je vztrajal v neudobnem čepečem položaju pod oknom. Občasno, ko iz sobe ni slišal povsem razločno, kaj je kdo rekel, se je vzel kvišku vse do roba okna, da je lahko slišal, kaj govorijo.

»Ljudsko šolo je uspešno končal. Že vnaprej sem vedel, da bo odličnjak. Sedaj ste najbrž tudi vi prepričani, da mora nadaljevati šolanje na klasični gimnaziji v Ljubljani,« je slišal reči učitelja.

»Bival bo v Alojzijevem semenišču; saj veste, da ga je pred tremi leti dal na svoje stroške postaviti naš škof Anton Alojzij Wolf prav za take otroke, kot je vaš Janez, iz družin, ki nimajo toliko denarja, da bi lahko plačevali bivanje za svoje otroke v Ljubljani. Seveda ne bo vse zastonj, a to naj vas ne skrbi preveč. Nekaj denarja že lahko primaknete, to boste že zmogli, ostalo bom dal jaz, sploh če se bo, kot ste mi rekli, po gimnaziji vpisal na teologijo in bi v naši župniji dobili novomašnika ...« je župnik razlagal mami.

»Nekaj bom pa še jaz primaknil,« se je oglasil boter Miha, takoj za njim pa je slišal še učitelja Jakoba: »Jaz mu bom priskrbel vse potrebne knjige.«

»Moja velika želja je, da bi postal duhovnik; že zaradi hvaležnosti do vas, gospod župnik. Zelo se bom potrudila, da vas Janez ne bo izneveril, to vam lahko zagotovim,« je obljubljala mama.

»To pa rad slišim,« je rekel župnik.

»Kar koli bo postal, to bo njegova odločitev. Prav je namreč, da se sam odloči, kaj hoče. Jaz vem le to, da si fant zasluži, da gre naprej v šolo, saj je priden, marljiv in se z lahkoto uči. Zanj se ne bojim, veliko sem jih že učil, a takega, kot je vaš Janez, še nisem imel v razredu,« se je razgovoril učitelj.

»Seveda bo duhovnik, bom že jaz poskrbela, da bo,« se je užaljeno oglasila mama.

»Le kako lahko to trdiš? Jaz nisem prepričan, da te bo ubogal. Sama dobro veš, kako je samosvoj,« se je v pogovor prvič vmešal oče, ki je bil vse do tedaj tiho.

To, kar je učitelju in duhovniku obljubljala mama, se mu ni zdelo prav.

Duhovnik naj bi postal? Vedel je, da si mama to želi, to mu je že namignila in ne samo enkrat. Vsako nedeljo, ko so šli iz cerkve, je govorila, kako lepo je gospod pridigal, da bi si ga želela vsak dan poslušati, ne samo ob nedeljah, in da bi bila zelo, zelo srečna, če bi ... Tu je vedno umolknila, a je vedel, kaj je hotela reči ... če bi postal duhovnik.

Lagal bi, če bi ji rekel, da o tem ni razmišljal, vendar ga je bolj kot to zanimalo, kaj vse bi lahko videl v Ljubljani.

»To kar meni prepusti, bom že tako uredila, da bo postal duhovnik,« se ni pustila zmesti mama in kot vedno, kadar je tako govorila, je oče utihnil, saj je že iz izkušenj vedel, da si mama ne bo premislila.

»Naš Gospod bo že naredil tako, da bo za vse prav. Sedaj je najpomembnejše, da poskrbimo, da se bo fant v Ljubljani

dobro počutil, da bo imel vse, kar bo potreboval, predvsem pa našo podporo,« je župnik zaključil pogovor.

»Ne vem, kako ...« je negotovo rekel oče in zakašljajal.

»Vem, kaj hočeš reči. To kar meni prepusti. Jaz bom šel z njim. Poznam profesorja na gimnaziji in tudi za internat vem, kje je. Vse mu bom lahko razkazal. Tudi rektorju gimnazije, gospodu Pogačarju, sem pred časom že pisal in mi je odgovoril, da naju z veseljem pričakuje,« je pohitel učitelj.

Četudi ni videl v sobo, je vseeno vedel, kako si je oče ob teh besedah oddahnil.

»Nekaj denarja bom dal za pot in prve stroške,« je slišal nekoliko negotovo reči župnika.

»Lahko predlagam, da daste denar kar meni? Dal ga bom Pogačarju, da ga bo imel in po potrebi dajal fantu. Saj ne, da mu ne bi zaupal, a tako bo varneje,« je na te župnikove besede pripomnil učitelj Jakob.

Dovolj je slišal; previdno se je odplazil do vogala hiše, tam se je zravnal in stekel na travnik nad hišo, kjer se je ves zardel in vročičen naslonil na kravo, ki ga je začudeno pogledala in ga s svojim hrapavim jezikom obliznila po laseh.

Počitnice so minile in prišel je dan, ko se je uresničilo tisto, o čemer so govorili, ko je on poslušal pod oknom.

Od vseh se mu je bilo najtežje posloviti od sošolke Minice.

Prinesla mu je svojo knjigo, tisto, ki jo je dobila za nagrado, ker je imela najlepšo pisavo v razredu. Ponudila mu jo je in rekla, naj jo ponese s seboj, saj je ona ne bo potrebovala.

Gledal je v prijateljico, ki se je vedno tako iskreno trudila, da je znal vse, kar so se učili v šoli.

On sedaj odhaja, ona pa bo ostala v Bohinju in vse njeno znanje ji ne bo čisto nič koristilo. Pasla bo ovce po planinskih pašnikih, delala bo kot dekla pri kakem bogatem

kmetu. V ničemer se ne bo razlikovala od tiste, ki je bila v znanju zadnja v razredu, ki je vedno molčala, ko je bila kaj vprašana.

Njegova mama ji je hotela vrniti knjigo. »Kar ti jo imej, tvoja je. Janez bo dobil v Ljubljani druge knjige.«

Minica je začela jokati: »Knjiga bi morala biti njegova, saj tudi on lepo piše.«

To pa že ni res, še kako si jo je zaslužila, a v tistem trenutku slovesa ji tega ni znal povedati.

Njene solze in šum slapa izpod skalne stene na koncu jezera, mahanje Andreja in Gregorja ter sester, ki so stali pod hišo, vse to ga je spremljalo na poti proti Ljubljani.

V Ljubljano naj gre!

Štiriindvajsetega januarja 1849 so njegov razred peljali v gledališče.

»Toliko ljudi?« je začudeno zašepetal, ko so vstopili. Gledal je po velikem prostoru, v katerem je šumelo kot v čebeljem panju.

Učitelj jim je pokazal, kje morajo sedeti, in jim ob tem naročil: »Bodite čisto tiho.«

»Zakaj, saj drugi tudi govorijo?« se je oglasil nekdo med njimi.

»Ne sedaj, to velja za potem, ko se bo predstava začela,« jim je pojasnil učitelj in dodal: »Držite se skupaj, nihče naj ne hodi ven, saj se lahko izgubite. Nikogar ne bom iskal.«

Tega jim ni bilo treba dvakrat povedati, saj so že sami brez njegovih besed videli, da bi se res lahko izgubili, ker je bilo resnično veliko ljudi.

Dvorana je bila velika, celo večja kot cerkev Marije Magdalene nad domačo vasjo. Pa ne samo to, ta dvorana je bila večja celo od cerkve v Bohinjski Bistrici, pa tudi več ljudi je bilo tu, celo več, kot jih je bilo v Bohinjski Bistrici

ob žegnanjski nedelji. Tu jih je bilo toliko, kot jih je imel priložnost videti samo še v največji cerkvi v Ljubljani.

Gledal je po dvorani in se čudil. Kako imenitno so bili ti ljudje oblečeni. V takšno obleko, kot so jih nosile gospe v Bistrici, tu ni bila oblečena nobena ženska. Niti županova žena ne. Doma pa je slišal ljudi govoriti, da je ona najlepše oblečena ženska v vsej dolini od Bleda do Bohinja. Tu v Ljubljani pa je videl tako lepo oblečene ženske na vsakem koraku, še posebej v nedeljo v cerkvi in tudi v tej dvorani. Ena je bila lepša od druge. Kako lepe klobuke so nosile, kako lepo izvezene obleke so imele oblečene. Še gospodje so bili prav imenitni s svojimi klobuki, ki so jih ob prihodu v dvorano sneli in skupaj s plašči in palicami pustili v prostoru pred njo, da jim jih je tam čuvala lepo oblečena mladenka.

Luči, ki so sijale izpod stropa, so bile velike, svetleče, kot bi samo sonce sijalo opoldne na Bohinjsko jezero.

Tiščal se je ob sošolca, s katerim sta sedela skupaj.

Nehote se je spomnil, kako se je lani stiskal ob sošolko Minico, ko je bilo v Bistrici žegnanje. Še nikoli ni bil tako blizu nje, da bi lahko vonjal, kako ji obleka diši po domačem lugu. Čutil je, kako ji pod obleko drhti koža, ko se je premikala in se ozirala na vse strani. Bilo mu je tako nevsakdanje, da je kar pozabil na vse, kar se je dogajalo okoli njiju ...

Kako jo je pogrešal! Še vedno se je rad spominjal, kaj se je dogajalo na tisto nedeljo. Če ne bi bila v cerkvi, kjer je bilo okoli njiju toliko ljudi, da se ni dalo prestopiti niti koraka stran, bi se hitro odmaknila drug od drugega, začudeno bi se spogledala in bilo bi jima nerodno. V cerkvi pa je bilo vse drugače. Minica se tudi v trenutku, ko se je namerno še bolj primaknil k njej, ni zganila, kot da se ne bi zavedala, kako drhti, kako ga vznemirja. Mogoče je tudi ona čutila podobno kot on, a tega ni pokazala.

Sošolec ga je dregnil pod rebra, da se je prestrašeno zdrznil.

Pogledal ga je in ob tem pomislil, kako lepo bi bilo, če bi namesto sošolca v tem trenutku ob njem sedela Minica in bi se je lahko dotaknil.

Stresel je z glavo, pogledal po dvorani in prisluhnil mrmrajočemu valovanju glasov.

Luči so začele počasi ugašati. Še preden pa so čisto ugasnile, se je zavesa pred odrom razgrnila kot valovi na jezeru, kadar jih požene veter od brega do brega.

Mrmranje je počasi izpuhtelo neznanu kam, s seboj je odneslo tudi spomine na Minico.

Pogled mu je objel oder, ki se je osvetljen kopal v soju luči in ta svetloba ga je posrkala vase, kot bi gledal v globok, skrivnosten tolmun pod padajočim slapom Savice.

Predstava se je začela.

Oči so se mu široko odprle, ušesa so mu skušala ujeti vsako besedo tistih, ki so stopili na oder. Od vsega, kar je videl, je bil močno zmeden, čudil se je, neverjetno se mu je zdelo vse, kar se je dogajalo na odru ... Je to, kar vidim, sploh mogoče?

Kar naprej je odkimaval, celo na Minico je pozabil in najraje bi zaklical tistemu Matičku na odru, da tista, ki ji tako lepo govori, ni Nežka, ki jo ima rad, da je to ona druga in da je tisti baron prevarant ... Pa Tonček, le kaj bo naredil, pa tisti Žužek, joj, kako je bil smešen.

Komaj se je končal en prizor, že ga je posrkal drugi ...

Tu in tam se je kdo zasmel, nekdo je celo zaploskal, drugi je nekaj rekel, a na splošno je bilo v dvorani tiho.

Učitelj jim je že v razredu povedal, kaj bodo gledali. Razložil jim je vsebino igre, a še pol tistega ne, kar je bilo videti in slišati pred njimi.

V šoli v Bistrici so že igrali neko kratko igrico, zato je tudi razumel, da se to, kar je v tistem trenutku gledal, ne

dogaja v resnici, da je vse to naučeno, da govorijo besede, ki jih je napisal Anton Tomaž Linhart. Vedel je, da tisti Matiček na odru sploh ni Matiček, Nežka pa ne Nežka ...

Vendar ko je gledal na oder, bi prisegel, da sta kot prava, da so vsi to, kar igrajo. Tako lepo in dobro so znali govoriti, tako odločno in pogumno so hodili po odru, kot da bi bilo vse res ...

Kar je videl, je presevalo njegovo domišljijo. Celotno sanjal še ni kaj takega, pa so bile njegove sanje včasih še kako čudne in se je v njih godilo toliko vsega, ampak tako žive, tako resnične tudi sanje niso bile.

Kako si je ta Linhart lahko vse tako zamislil, kako so si lahko igralci vse to zapomnili? Imeti so morali res dober spomin ...

Ko jih je gledal, poslušal, je bil kar naenkrat prepričan, da tako dobrega spomina, kot ga imajo Matiček, Nežka in ostali igralci, niti on nima.

Spomnil se je, kako se je učil pesmico za zaključek šolskega leta, kako jo je ponavljal in ponavljal, pa se mu je, potem ko jo je moral povedati pred razredom, vseeno rahlo zataknilo. In to njemu, ki je celo sam že napisal svojo pesmico, le da si je tedaj v šoli še ni upal nikomur pokazati.

No, ni ravno tako. Minici jo je pokazal in celo povedal ji jo je. Ko jo je slišala, mu ni verjela, da si jo je izmislil sam, in bila je prepričana, da jo je od nekod prepisal. Ker ni hotel, da bi o pesmici govorila drugim, je ni prepričeval, da je pesmica res njegova. Raje je bil tiho in ji je dal prav.

Tista pesem, ki jo je napisal takrat v Bohinju, pa ni bila njegova zadnja. Pozneje, ko je šel poleti k vodi, ko je gledal v lesketajočo se prelivanje sonca na vodni gladini, so od nekod kar prihitele besede in privrele so iz njega z neko čudno silo, da je bil nad tem še sam presenečen.

A tisto je bilo vendar drugače kot to, kar se je sedaj dogajalo na odru.

Matiček je bil tako pameten, baron pa tako neumen ...

Ljudje so se smejali, navdušeno so ploskali, ko se je v odmoru spustila zavesa.

Zardel je v obraz, čudil se je in čudili so se tudi sošolci okoli njega. Slišal jih je, kako so hoteli od učitelja izvedeti to in ono, a učitelj je samo odkimaval in držal prst pred usti.

Še in še bi ga spraševali, če ne bi znova ugasnile luči. Mrmrnanje v dvorani je znova potihnilo in vse je posrkalo dogajanje na odru.

Pevci na odru so zapeli tako lepo in ubrano, da kaj takega še ni slišal nikoli, pa so doma pogosto peli fantje ob poletnih večerih, ko so šli po vasi in so se ustavili pod oknom kakšnega dekleta.

Nosilo ga je iz prizora v prizor, iz dejanja v dejanje, od odmora do odmora vse do bučnega ploskanja, ki je sledilo po srečnem razpletu na koncu igre, ko so morali igralci kar nekajkrat priti nazaj na oder. V dvorani je hrumelo, slišali so se glasni vzkliki, ploskanje pa kar ni hotelo prenehati.

Ljudje so stali in stoje vzklikali, ploskali.

Tudi oni so vstali. Učitelj jih je miril in svaril, naj počakajo, naj še ne gredo nikamor, naj še sedejo, ker bodo šli ven med zadnjimi, da se ne bi kdo izgubil med ljudmi.

O igri in igralcih je premišljeval vso pot nazaj v internat.

V nenehnem učenju in nabiranju znanja so jim minevali dnevi, ki so se nizali v tedne in mesece, in na koncu leta je bil med tistimi, ki so prinesli domov najboljše spričevalo.

Znova je bil doma, znova je tekal po travnikih, se igral s svojimi nekdanjimi sošolci, nagajal je sestrama, bratoma, znova se je pogovarjal z Minico ter ji neskončno dolgo pripovedoval, kaj vse je videl in doživel v Ljubljani.

Deklica ga je poslušala z odprtimi usti. Vse ji je bilo tako novo, vse tako zanimivo, da ji je ob tem kar zmanjkovalo besed in on pri tem sploh ni opazil, kako je včasih hrepeneče

zavzdihnili, kajti tudi ona si je zaželela videti in doživeti vse to, kar je doživel on. A vsak vzdih je tudi pomenil, da se še kako zaveda, da se to ne bo zgodilo.

Dan je hitro minil, teden tudi in kaj kmalu so se počitnice leta 1850 bližale h koncu.

Oče je stal ob oknu in roki sta se mu vidno tresli. Mama se je naslanjala z eno roko na rob mize, v drugi je imela krpo, s katero je brisala po njej. A to je delala kar tako, kot da se ne bi zavedala, kaj dela.

Sestri sta sedeli na klopi ob steni in sta se držali za roke ter obe s strahom gledali v sivolasnega doktorja, ki je prišel iz sobe, v kateri je ležal njihov brat Andrej.

Sam je stal nedaleč stran, pri vratih, kot da bi hotel čim prej ven, kot bi se zavedal, da doktor, ki je prišel iz sobe, ne bo povedal nič dobrega. Pogledal je zdravnika in že po izrazu na njegovem licu je zaslutil, da je z bratom huje, kot so mislili.

Doktor je položil zdravniško torbo na mizo, popravil si je očala, zavzdihnil je in torbo počasi zapiral ...

Mama je spustila krpo iz rok in si nezavedno popravila ruto ... »Povejte, doktor,« je začela proseče, tiho, kot da bi hotela iz njega izvabiti take besede, ki bi ji povrnila upanje v sinovo ozdravitev.

Doktor je stopil k štedilniku, z njega dvignil lonec vroče vode in je nekaj odlil v umivalnik, ki je stal na širokem lesenem podstavku ob štedilniku. Počasi si je začel umivati roke.

Pustil jih je čakati, in šele ko si je roke temeljito obrisal v krpo, ki mu jo je ponudila mama, je spregovoril.

»Ne morem mu več pomagati. Vročina ves čas raste, in če mu ne bo padla ...«